

גר מצרי ובנו, אסורים לבא בקהל עד דור שלישי. אבל דור שלישי כבר מותר בבת ישראל. כדכתיב: "בנים אשר יולדו להם דור שלישי, יבא להם בקהל ה'". אך גרים [זכרים] שהם מזרע עמון או מואב, אסורים לעולם.

ושניהם, תנא קמא ורבי יוסי, לא למדוה את שיטתם, אלא מכהן גדול באלמנה.

שמקור דין זה, שאשה נפסלת לכהונה בביאת עבירה, נלמד מחילול אלמנה שנבעלה לכהן גדול, דכתיב בה "ולא יחלל זרעו בעמיו". ומדכתיב "יחלל" בשני "למד", שני חילולין במשמע, שגם זרעו מתחלל, וגם האלמנה עצמה מתחללת בביאה זו. והרי היא נפסלת אף מלהנשא לכהן הדייט. ומזה למדנו לכל ביאות עבירה, שהן פוסלות את האשה הנבעלת ואת הולד לכהונה.

דתנא קמא סבר: כל ביאות עבירה פוסלות כי [כמו] ביאת כהן גדול באלמנה:

מה כהן גדול באלמנה, שביאתו בעבירה, ופוסל בה — אף כל שביאתו בעבירה פוסל את האשה לכהונה. נמצא, שאף אלמנת מצרי שני בכלל זה, שהרי אף ביאת המצרי השני בה נעשתה בעבירה. (102)

ורבי יוסי סבר: דוקא מי שזרעו פסול לכהונה פוסל את האשה בביאתו בה, לכהונה — כי [כמו] שפוסל את האשה כהן גדול בביאתו באלמנה:

מה כהן גדול באלמנה, שזרעו הנוולד ממנה

פסולה מלינשא לכהן. שכל אלו אסורים לבא בקהל, וביאתם היא ביאת עבירה. וכל אשה שנבעלה בביאת איסור נפסלת לכהונה. ואם כהנת היא נאסרה גם לאכול בתרומה, ואם היא לוייה או ישראלית, היא נפסלת להנשא לכהן.

רבי יוסי אומר: כל מי שזרעו פסול לכהונה — שבתו אסורה להנשא לכהן — אף פוסל את האשה שבא עליה לכהונה.

וכל שאין זרעו פסול לכהונה, אף אינו פוסל אשה לכהונה בביאתו. ובהמשך יבואר במה נחלק על תנא קמא.

רבן שמעון בן גמליאל אומר:

עה-א כל שאיתה, הכהן, נושא את בתו, אף אתה הכהן נושא את אלמנתו, לפי שלא נפסלה בבעילתו.

וכל שאי אתה, הכהן, נושא את בתו, אף אי אתה נושא את אלמנתו. כי כל שבתו אסורה לכהן, אף אלמנתו [וכן כל אשה שבא עליה], אסורה לכהן לפי שנפסלה בבעילתו. ולקמן יבואר במאי פליגי.

והוינן בה: מאי איכא בין תנא קמא ובין רבי יוסי? והלא לדברי שניהם, כל פסולי קהל פוסלים בביאתם את האשה לכהונה.

אמר רבי יוחנן: אלמנתו של גר שהוא "מצרי שני" [שאסור לבוא בקהל, אבל הבן שלו, שהוא "מצרי שלישי", מותר לבוא בקהל], איכא בינייהו.

102. לכאורה קשה מחלל, שנמנה אף הוא בין אלו שפוסלין בביאתן והלא אין עבירה כלל

ורבן שמעון בן גמליאל סבר גם הוא שאין למדים לפסול אלא על ידי ביאה שהיא כפי [כמו] ביאת כהן גדול באלמנה:

אלא שהוא למד זאת באופן שונה:

מה, כמו ביאת כהן גדול באלמנה, שכל זרעו פסול לכהונה, שבין בניו ובין בנותיו מתחללים מכהונה, פוסלת הביאה את האשה; אף כל מי שכל זרעו פסול, ואפילו נקבות, פוסל אשה לכהונה בביאתו.

לאפוקי, להוציא מכלל זה, גר עמוני ומואבי, שהוא אינו פוסל את האשה בביאתו, לפי שרק בניו אסורים בקהל, אבל דנקבות [בנותיו], הן כשרות לבא בקהל.

דאמר מר: כתיב, "לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה'". ודרשינן: "עמוני" — ולא עמונית; "מואבי" ולא מואבית!

אמר רב חסדא: הכל מודים ב"אלמנת עיסה", שהיא פסולה לכהונה.

"עיסה" היינו לשון ספק, כלומר ספק חלל. שמשופק אצלנו אם אמו של כהן זה היתה גרושה, והרי הוא חלל. או שהיתה אלמנה, וכהן כשר הוא. והיא נקראת "עיסה", לפי שהיא דומה לעיסה שבלולים בה כמה דברים, ואין כל אחד ניכר בפני עצמו, אף זו "מעורבת" ובלולה היא מספיקות.

ואלמנתו של ספק זה, פסולה לכהונה. כי שמא היה בעלה הכהן חלל, והחלל פוסל את האשה לכהונה בביאתו.

פסול לכהונה, ופוסל את אשתו; אף כל מי שזרעו פסול, פוסל ביאתו.

לאפוקי, להוציא מצרי שני שאינו פוסל ביאתו, לפי שאין זרעו פסול. דהרי זרעו כבר דור שלישי הוא, המותר לבוא בקהל. שהרי אמר קרא [דברים כג ט]: "בנים אשר יולדו להם דור שלישי, יבא להם בקהל ה'".

שנינו כברייתא לעיל: רבן שמעון בן גמליאל אומר: כל שאתה נושא את בתו, אתה נושא את אלמנתו.

וכל שאי אתה נושא את בתו, אי אתה נושא את אלמנתו.

והוינן בה: מאי איכא בין רבי יוסי לרבן שמעון בן גמליאל? והלא לדברי שניהם, כל ביאת עבירה פוסלת, מלבד ביאת מצרי שני.

אמר עולא: ביאת גר עמוני ומואבי איכא ביניהם, שנחלקן האם הוא פוסל את האשה לכהונה בביאתו.

ושניהם לא למדוהו לשיטתם, אלא מכאן גדול באלמנה, שהוא מקור דין זה, כמבואר לעיל.

דרבי יוסי סבר: כל ביאת עבירה, ואפילו ביאת גר עמוני או מואבי, פוסלת, כפי [כמו] כהן גדול באלמנה:

מה כהן גדול באלמנה, כל שזרעו פסול, שנעשה חלל, לכהונה, פוסל את האשה בביאתו. אף כל שזרעו פסול, פוסל את האשה בביאתו. ואף גר עמוני ומואבי בכלל זה, שהרי בניו אסורים לבוא בקהל עד עולם.

בגדר ספק ספיקא הרגיל, שיש ספק שני אפילו לצד של הספק הראשון, אלא הכוונה היא שלא בה התעורר הספק, אלא היא ספק שנובע כתוצאה מספיקו של הבעל, ולכן יש להעמידה על חזקת כשרותה].⁽¹⁰⁴⁾

ובספק ספיקא שכזה אנו פוסקים לקולא, והיא כשרה היא לכהונה.

שנינו במשנה: רבי אליעזר אומר: ודאן בודאן מותר; ודאן בספיקן, וספיקו בודאן, וספיקן בספיקן, אסור.

אמר רב יהודה אמר רב: הלכה כרבי אליעזר.

והוסיף ואמר רב יהודה: כי אמריתה קמיה דשמואל שכן פסק רב, אמר לי: מצינו בברייתא את דברי הלל, שכך הוא שונה:⁽¹⁰⁵⁾ עשרה יוחסין עלו מבבבל. וכולן, כל איסורי הקהל שבהם, מותרים לבא זה בזה.⁽¹⁰⁶⁾

הרי להדיא, שממזר ונתין ושתוקי ואסופי מותרים זה בזה. ואילו את אמרת לי: הלכה כרבי אליעזר, האוסר ממזר בשתוקי ושתוקי בשתוקי?!⁽¹⁰⁷⁾

ורמי [וקשה סתירה] מדרב אדרב, ורמי [סתירה] מדשמואל אדשמואל! ששניהם סתרו משנתם.

שהרי מאן הוא המיקל ביותר מכל הני תנאי שנחלקו לעיל בביאה הפוסלת לכהונה? — הלא הוא רבן שמעון בן גמליאל, שמכשיר אף גר עמוני ומואבי.

והוא עצמו קאמר: כל שאתה נושא בתו, אתה נושא אלמנתו. וכל שאי אתה נושא בתו, אי אתה נושא אלמנתו.

ולמעוטי מאי אמר זאת? —

הוי אומר: למעוטי אלמנת עיסה שפסולה לכהונה. שהרי בתו של חלל פסולה לכהונה. ואף את בתו של "עיסה" זו, אי אתה נושא מספק, שמא חלל הוא.⁽¹⁰³⁾ לפיכך אף אלמנתו פסולה.

ובא רב חסדא לומר, כי דברי רבן שמעון בן גמליאל הם לאפוקי מדהני תנאי, המכשירים אלמנת עיסה לכהונה.

דתנן במסכת עדיות: העיד רבי יהושע, ורבי יהודה בן בתירא: על אלמנת עיסה, שכשורה לכהונה.

ומבארת הגמרא את טעמם: מאי טעמא? — משום דהוי ספק ספיקא. שהרי אף בעלה לא היה אלא ספק פסול. והיא, שבאה להפסל מכווח, הרי היא נחשבת לספק שני. [ואין זה

105. לא הביא מהמשנה של עשרה יוחסין, לפי שיש לדחות, דהוי סתם ואחר כך מחלוקת, שאין הלכה כסתם. לכן הביא מהלל, שמשמע שכן הלכה. תוס' הרא"ש.

106. הקשו התוס', היכן כתוב בברייתא שכל האסורים מותרים זה בזה? והלא כתוב רק

103. שאפילו מי שמכשיר באלמנת עיסה, מודה הוא שבתו פסולה, ואף שגם היא רק ספק ספיקא, מכל מקום, אין לה חזקת כשרות כמו לאמה. תוס' בכתובות [יד א] ד"ה אלמנת.

104. כך פירש רש"י. ובכתובות [יד א] הביאו רש"י ותוס' עוד פירושים, שמדובר בספק ספיקא ממש.

ומשנין: **איפוך!** יש לשנות ולהפוך את שמועה זו של ארוסה שעיברה, וכך איתמר:

רב אמר: הולד שתוקי, ואסור בממזרת. וכשיטתו, שהלכה כרבי אליעזר.

ושמואל אמר: הולד ממזר, ומותר בממזרת, וכשיטתו, שאין הלכה כרבי אליעזר אלא כתנא קמא.

אך עדיין יש להקשות: אם כן, תרתי למה לי? והרי כבר נחלקו לעיל רב ושמואל אם הלכה כרבי אליעזר או לא.

ומתרצת הגמרא שני תירוצים:

א. **צריכא** להו להשמיע את דינם גם בארוסה שעיברה, וגם בסתם שתוקי.

דאי אתמר מחלוקתם **בהא**, במשנתנו העוסקת בשתוקי דעלמא, הוה אמיןא, דוקא **בהא קאמר רב** שהלכה כרבי אליעזר שספק ממזר אסור בממזרת, **משום** דאמו פנויה היא, ו**רוב** העולם **כשרים אצלה**, ומסתמא כשר הוא, ואסור בממזרת. (108)

אבל התם, בארוסה שעיברה, **דרוב** העולם **פפולים אצלה**, שהרי היא אשת איש, ויותר

דאיתמר: **ארוסה שעיברה**, ואין ידוע אם נתעברה מהארוס והעובר כשר, או מאדם אחר נתעברה והרי הוא ממזר –

רב אמר: הולד דינו כממזר, שמא מרוב העולם נתעברה, והרוב אסורים בה באיסור אשת איש, והרי הוא מותר בממזרת [על אף שאינו ודאי ממזר, כי יתכן שהתעברה מהארוס].

ושמואל אמר: הולד שתוקי, כיון שאינו אלא ספק ממזר, כי שמא נתעברה מהארוס.

ויש הבדל ביניהם למעשה:

ל**רב דאמר "הולד ממזר"**, הרי הוא מותר בממזרת ודאי.

ואילו ל**שמואל דאמר "הולד שתוקי"**, הרי הוא ספק ממזר, ואסור בממזרת.

וקשיא, הלא פסק רב לעיל כרבי אליעזר, שספק ממזר אסור בודאי ממזרת; ואילו כאן אמר רב, שספק ממזר דינו כודאי ממזר, ומותר בממזרת.

וכן קשיא לשמואל, שלעיל פסק שודאן בספיקן מותרים, וכאן אמר ששתוקי אסור בממזרת. (107)

העולם פפולים אצלה, והוי כודאי ממזר, ושמואל סבר שלגבי ארוסה יש לאסור יותר, משום שאפשר לתלות בארוס, מה שאין כן בפנויה, דהוי כודאי ממזר, וכמו הצריכותא של הגמרא לקמן. אלא שלא היה מסתבר לגמרא לומר שרב ושמואל סברותיהם הפוכות לגמרי זה מזה. ולא נקטה הגמרא כן אלא כצריכותא בלבד, ולא לפי האמת. מהרש"א.

108. ומכל מקום, אסור בבת ישראל, שהרי

"וכולם מותרים לבא זה בזה. ותירצו שכוונת הברייתא היא אכן שכל אחד מהם מותר במינו, והשתוקי מותר בשתוקית. וזה דלא כרבי אליעזר שאוסר ספקן בספיקן.

ועוד תירצו, שכולן מותרין זה בזה היינו לפי הסדר האמור במשנה, ושם מבואר שהספיקות מותרין עם הודאים והספיקות. תוס' ד"ה וכולן.

107. לכאורה היה אפשר לתרץ, שרב סובר שלגבי ארוסה יש להתיר יותר, משום שרוב

אסור הולד בבת ישראל, הרי דברי שמואל הם היינו מה דסבר רב! ובמה נחלק שמואל עליו? והלא דבר אחד אמרו.

ומשנינן: **אלא מאי "שתוקי"** דקאמר שמואל הארוסה שעבירה — **שמשתקין אותו מדין כהונה**. שאם היה הארוס כהן, אין הולד מתייחס אחריו לכהונה, כי שמא מאדם אחר הוא.

ודחינן: והלא **פשיטא** שכך הוא! **דהשתא**, שהרי עתה, **מדין ישראל משתקין ליה**, ופוסלים אותו לקהל משום חשש ממזרות, אם כן, **מדין כהונה, מיבעי ליה** לשמואל לומר שמשתקים אותו מחמת שהוא פסול?!

ומסקינן: **אלא מאי "הולד שתוקי"** דקאמר שמואל — **שמשתקין אותו מנכסי אביו**, שאינו יורש את נכסי הארוס, שמא אינו אביו.

ומקשינן: הלא גם דבר זה **פשיטא** הוא שאינו יורשו, ואינו יכול להוציא את חלקו מהיורשים האחרים, **כי מי ידעינן אבוה מנו** [מיהו אביו]!?

ומשנינן: **לא צריכא ליה** לשמואל להשמיענו זאת, אלא במקום **דתפס** הולד את נכסי הארוס, לאחר שמת, בטענה שהוא בנו ויש לו זכות בירושתו. ומשמיענו שמואל, שמוציאין את הנכסים מידו, ונותנים אותם לשאר יורשי הארוס, ואין הוא יכול לתפוס מספק, ולטעון כנגדם שהם באים להוציא ממון שהוא תפוס בו, והמוציא מחברו עליו הראיה.

מסתבר שנבעלה להם, ולא לארוס שאינו אלא מיעוט, **אימא**, בזה מודי רב לשמואל שהוא נידון כפסול, ומותר בממזרת.

ואי אתמר בהך, בארוסה שעבירה, הוה אמינא, דוקא **בהא קאמר רב** שהולד אסור בממזרת, **משום דאיכא למיתלה** [יש לתלות] בארוס שממנו נתעברה, ולא מאדם זר האסור עליה, ומסתמא כשר הוא.

אבל בהא, בשתוקי דעלמא, שאמו פנויה, **אימא**, מודי רב לשמואל שספק פסול הוא, ומותר בממזרת.

לפיכך, **צריכא** לרב להשמיענו דבריו בשני המקרים.

ב. **ואיבעית אימא**: לעולם לא תיפוך את דברי רב ושמואל בארוסה שעבירה.

ומאי "הולד ממזר" דקאמר רב? — לאו שמותר בממזרת, **אלא דאסור בבת ישראל**, משום שהוא ספק ממזר.

ולעולם, אף בממזרת ודאי הוא אסור, וכרבי אליעזר, שאסר ספיקן בודאן.

ושמואל שאמר "הולד שתוקי", גם כן כוונתו לומר שהוא אסור בבת ישראל.

אבל מותר הוא בממזרת, וכתנא קמא, המתיר ספק ממזר עם ודאי ממזר.

אלא שלפי זה יקשה: **אי הכי**, שהעמדנו עתה, שגם שמואל סבור שארוסה שעבירה

פסולים אצלה, שהרי אסורה היא עליהם באיסור אשת איש, אימא לא תהיה נאמנת לומר שמהארוס נתעברה, מאחר ונגד הרוב הוא.

הלכך צריכא ליה להשמיענו שנאמנת אף בזה.

תניא: וכן רבי אלעזר אומר: כותי לא ישא כותית.

והוינן בה: מאי טעמא? והלא אותו יחוס הוא לשניהם.

ואין לומר שרבי אליעזר לשיטתו, שספיקן בספיקן אסור, והכותים הם ספק ממזרים משום שאין הם בקיאים בטיב גיטין וקידושין. שהרי ממה נפשך, אם שניהם ממזרים, ודאי מותרים הם זה בזה. ואם האחד ממזר והשני כשר, מכל מקום גר הוא, וגר מותר בממזרת. (109)

אמר רב יוסף: משום שעשאוהו לכותי כגר לאחר עשרה דורות, שאסור לו לישא פסולי קהל, לפי שכבר נשכחה אז גרותו, והוא נראה כישראל, ויבואו לומר שישראל נשא פסולה. ולכן, גר לאחר עשרה דורות, נחשב כישראל לענין יוחסין, לחומרא.

דתניא: גר עד עשרה דורות, מותר בממזרת.

אבל מכאן ואילך, אסור בממזרת. כיון שכבר נשכח הדבר שהוא מזרע גרים, והרי הוא נראה כישראל גמור, ואסור בממזרת משום מראית עין.

ואי בעית אימא: מאי "הולד שתוקי" דקאמר שמואל — בדוקי!

שבדוקין את אמו ושואלים אותה למי נבעלה — ואם אומרת "לכשר נבעלתי", הרי היא נאמנת, וכשר העובר לקהל על פיה.

ובמאן פסק כן שמואל? — כרבן גמליאל, דאמר נאמנת.

ותמהינן: והאמר כבר שמואל זאת הדא זימנא, שיש לפסוק בזה כרבן גמליאל, ולמה אמרה שוב?

דתנן במסכת כתובות: אשה פנויה שהיתה מעוברת, ואמרו לה: מה טיבו של עובר זה? ואמרה: מאיש פלוני נתעברתי, וכהן הוא [מיוחס וכשר] —

רבן גמליאל ורבי אליעזר אומרים: נאמנת היא להכשיר בכך את הולד.

ורבי יהושע אומר: אינה נאמנת. והולד הוא ספק פסול, שמא התעברה ממזר, או מאחד מקרוביה.

ואמר רב יהודה אמר שמואל: הלכה כרבן גמליאל!

ומשנינן: צריכא לשמואל למימר שנאמנת, אף בארוסה שעיברה.

דאי מהתם, הוה אמינא, דוקא התם היא נאמנת להכשיר את העובר, שהרי פנויה היא, ורוב העולם כשירים אצלה.

אבל הכא, בארוסה שעיברה, דרוב העולם

109. כך כתבו התוס'. שאם לא כן, מה מקשה הגמרא? שהרי רבי אלעזר אמר במשנה

שהספיקות אסורין זה בזה, והכותי הוא מהספיקות כמבואר שם. תוס' ד"ה כותי.

כרבי ישמעאל.

ורבי ישמעאל סבר לה כרבי עקיבא. עא-ב

ומבאר רב דימי את דבריו:

רבי אלעזר סבר לה כרבי ישמעאל, דאמר: כותים גירי אריות הם. שלא נתגירו אלא מאימת האריות ששילח בהם ה', ולא נתכוונו לשם יהדות. הלכך אין גירותם גירות, וגויים גמורים הם.

ורבי ישמעאל סבר לה כרבי עקיבא, דאמר: עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל, הולד ממזר. ורבי עקיבא הולך לשיטתו שיש ממזר אף מחייבי לאוין. והרי עכו"ם ועבד אסורים על בת ישראל בלאו. (111)

הלכך, כותי לא ישא כותית, כי שמא כותי זה, אביו הוא כותי, שדינו כגוי, ואמו ישראלית. ונמצא שישאל ממזר הוא, שהרי נולד מביאת חייבי לאוין. ואילו כותית זו, נולדה מכותי וכותית, והיא עובדת כוכבים גמורה [ואינה ממזרת], ונמצא שממזר ישראל נושא עובדת כוכבים.

ויש אומרים: הגר מותר בממזרת, עד שישתקע שם עבודת כוכבים ממנו. אבל לאחר שכבר נשכח שהוא מזרע גרים, הרי הוא אסור בממזרת. (110)

וגם הכותים התגירו לפני הרבה דורות, וכבר נשכחה גירותם.

אמר ליה אביו: וכי מי דמי גר לאחר עשרה דורות שאסור בממזרת, לכותי בכותית?

והלא התם, הגר הוא גר ישן, וכבר נשתכח שמזרע גרים הוא, והממזרת היא ממזרת חדשה, שידוע וניכר עליה שהיא ממזרת. ואם נתירם זה בזה, אמרי אינשי: בר ישראל הוא דנסיב ממזרת! לפיכך, משום מראית העין אסרום.

אבל הכא, הרי אידי ואידי [הכותי והכותית] כי הרדי נינהו! ואם מחזיקים אותו כישאל משום ש"גר ישן" הוא, הרי אף היא מוחזקת בכשרות, ואין שום חשש של מראית עין בזה.

אלא, כי אתא רב דימי, אמר: רבי אלעזר הסובר שכותי לא ישא ממזרת, סבר לה

דין של שם גזרו עליו. ומנא לן שרבי עקיבא סובר שהולד מעכו"ם הוא ממזר?

ותירצו, כיון שאין קידושין תופסין בהן, הוי ממזר. דהא בהא תליא [ועיין שם למה זה רק לדעת רבי עקיבא] תוס' ד"ה ורבי ישמעאל.

ובתוס' הרא"ש תירץ, שמעכו"ם הוי ממזר רק מדרבנן לפי עקיבא, משום שעשאוהו כעבד. ולכן כולל בכל מקום גוי עם עבד, כמו גרושה עם חלוצה, אף על פי שהחלוצה אינה אסורה לכהן אלא רק מדברי סופרים.

110. והוא זמן יותר ארוך מעשרה דורות, כדמשמע מהלשון "עד שישתקע". ועוד, אמרו חכמים "גיורא, עד עשרה דרי לא תיבזי ארמאה באפיה". ומשמע שבעשרה דורות עדיין לא נשתקע שם גיותו ממנו. תוס' הרא"ש.

111. הקשו התוס', בשלמא עבד, אסור בלאו של "לא יהיה קדש". אבל עכו"ם, לא מצינו לאו בביאתו [שלא בדרך חתנות], ואדרבה, רק בית